

Kirjoittanut

Heikki Pesämaa

- Oulu,
- heinäkuussa 2008

Suomessa kun sotain jälkeen sähkövoimaa tarvittiin,
Niin Oulujoenkin kosket patoin taakse valettiin.
Monet niin tuli työtä ensin tekemään,
Mutta vaan lähti sieltä sitten menemään.

Velho

Ikivanha Velho, virranhenki ihme ilmetty,
Mainetta manattu, vaikka kunniaansa kiitetty.
Tuo jokipinnasta tummasta tuulahti,
Luo lumotun luonnonpaikan leuhahti.

Kuohun korinan, virrankarun kaihoten katteli,
Kosken kuoleman, lystinlopun kärsien kuunteli.
Kun aallot armaat vaahtopäistä vaikesi,
Ja roiskeien riemu raivoisa raukesi.

Sumuna sankkana Velho virran vartta vaelsi,
Hahmona niin haikeana murhemielin matkasi.
Tyyntä pintaa täysin tyrskytöntä kohtas,
Nyt aivan vähäsen voiman veessä vaistos.

Matka Jokihenkisen mielen mustaksi muotosi,
Siks unet ouot ja painajaiset pahat palasi.
Neuvotonna, voimatonna ihmetteli,
Uskomatta, tahtomatta kummasteli.

Ja Velho sanoi:

”Kalapaikat karikot nyt kanaviks on kaavitut,
Umpimuureiks valetut nuo mutkat korvat kiehuvat.
Miten kulkee kansan muuttuvan muistelut ,
Kun lienee laskuaikain loitsut lauletut.”

Nousi vimma vihasta, Velho raivoiseksi ryhty,
Harmin henki heräsi, suuri sisu syystä sytty.
Tuo lujasti lailla loukatun lausumaan,
Taian tuiman turmelijoille tahtomaan.

Tuskissaan Velho armottoman ajan työt tuomitti,
Voimansa valloin se väelle vitsaukset vieritti.
Seuraukset syämmettömät siitä synty,
Kurimukset, mihin vain valtansa pysty.

Kirous

Metsien puista makosimmat mahlat maahan manas,
Lehtopuien lakiset latvat laskematta lakas.
Kukkivimmat kävyt kiviksi karisti,
Leuhakat lehet loaksi varisti.

Viimeset viljavainiot hallan valtaan halusi,
Talokuntien tarvevarat tunnotta tuhosi.
Karjat kymmenpäiset kylmiksi kupatti,
Laajat laiunaiait läpitte lahotti.

Havupuista pystyistä olkajuuret poikki poltti,
Lähteien raikkaat veet sontamaasta sekasin sotki.
Tuulten tuhoilmoja pitämään pyyti,
Sateita sankkoja satamäärin syyti.

Pitkät paarmat ihmispollosia puremaan pisti,
Loiselävät toukat laihain lasten lihoihin laski.
Tuvat turvasatki märkään maahan määräs,
Lämpö liesien taivaitten tuuliin karkas.

Poika

Kulu vuojet monetki, vimma vastusten vain viipyi,
Kurja kansa kituutti, toivo heikko hiljaa hiipui.
Silloin saapu orpo ylävirran tuoma,
Isäänsä ilman linkutti Luojan luoma.

Näin poika pyysi kylän väeltä:

Heikko äiti vanha isä, tiet vain vainaiksi vievät,
Lähti mun veikot veljeni samoin siskoni sievät.
Minunkin muualle menevän mielivät,
Tuvassa tyhjässä hyvästi heittivät.

Kotitupa kaikonnut, on omat polut poistuneet,
Piikit pihassa pistävät, kasvit kiinni kasvaneet.
Nyt vain joku jos mun ottolapseks ottas,
Petipaikan antas, jos syöttäs ja juottas.

Kylä

Rantamaien vähä väki ventovierasta väisti,
Ruuatta leivättä poikasen päin surmaansa suisti.
Mentäväksi metsiin mustiin mieron maille,
Heittämään henki heikko viivettä vaille.

Jo kauan sitten kylistä jalo kansa kaikonnu,
Paikalla vain nuo pahaset joitei kukaan huolinu.
Luonne häijy samasukusten sisällä,
Ilkimieli vähäosasten välillä.

Repaleinen riukuinen Luojan luokse päästä päätti,
Nukkavieru nyytti nälästä nääntyvän jo näytti.
Köyhä kylänväki poikaa pientä pilkkas,
Tuo kiusaajia vain sumein silmin vilkas.

Kohtaaminen

Noin ehtyi toivon tunteet, leuka heikko rintaan laski,
Jatkuttava jalkatyön aina uuteen kylään asti.
Taivas vain tummesi paljaan päänsä päällä,
Mahtavoitti matkan tuskaa sillä säällä.

Usvaverho utuinen valjun virran päälle siirty,
Pilviharso hämärässä jumalhahmoksi piirty.
Kummajaiselle pieni puhumaan puhkes,
Uhman voimin riukunen ruotimaan rohkes.

Ja näin poika Velholle sanoi:

”Katkeran tahtosko tähän sinitaivaamme tummuu,
Pahasen pakkosko eessä terveet perheetki parkuu.
Ouat loitsusko lintuin laulut lopetti,
Ruma raivosko rinteet vehmaat risutti.

Pitkän piinasko vuoksi minut piti pihasta pois,
Kurisiko kestossa kukaan ilonen olla vois.
Kovat käskyskö kansan köyhäks kuristi,
Petoparkusko peurat poies patisti.”

Mieli perin paha pojan povessa puristi,
Siltikin se viime voimillaan selkänsä suoristi.
Vähästi enää ees viettiä elämän,
Toimittipa tuon tyhjänlaisen tehtävän.

Poika siis yhä surkutteli:

”Eikö tuo oo kuritus jo kohtuuella kestäny,
Maille riisto raivokas meille rankasuks riittäny.
Lohikalat loputki loukkumme laisti,
Rikkaset runsaimmat ruokamaamme riisti.

Kun suvut suuret sekä sielut siunatutki sammu,
Lapset Luojan töihin luvatutki lähti ja luopu.
Yhäkö yllemme vimmaasi virität,
Kauan kestänyttä kaunaasi kehität.

Kun jo oot kukkiat kunnaat karumaiksi kironnu,
Rantaniityt lammasmaista rappioksi raiskannu.
Vain tuholuonnostas jos jo luopusitki,
Kansan tuoreen hyötytyöhön huolisitki.

Eikö tuntos taivu vaikka virta vuolas vaiettu,
Kun kaikki kaloin kasvupaikatki kuiviks kaivettu.
Eikö mikään säälin tunnetta synnytä,
Turmasten taikojes tuhoa tyynnytä.”

Viesti

Yöajan vei vesalta vahinkoja valitella,
Tuon piinatun pojan pahaatekevää puhutella.
Saipa sylikäs surujansa siunata,
Kamalinta kiusanhenkeä korveta.

Velho vettenhenki varsin pojan eessä vaikesi,
Niin hiljaa harkiten tuo mustaa mieltänsä mittasi.
Voimatonta ei vain viitsisi vitsata,
Noin pelotonta pienokaista piiskata.

Vanha Velho vimhasta väsynyt mieltänsä mietti,
Teot tiesi, surun muisti, tuumaten tovin vietti.
Aistien ajat jumalaisen jylyn,
Ja kosket kuinka koki kohtalon tylyn.

Sitten Velho sanoi:

”Kauniimpiin koskiin kun ahnaimmat aikeenne kerkesi,
Siksi elonne eväät, riemunne rakkaat raukesi.
Tähen noien tekonne teitä tuomitsin,
Rantain kansan koetuksille kuristin.”

Toukka turmanuhan tähän tutisevan tajusi,
Katse kurittajan kohti luista lasta loimusi.
Vain vavisten Vesa kätke kauhuansa,
Noin jo luullen katselevan loppuansa.

Ja vielä Velho puhisi:

”Lailla liiaksi löylytyn raukka lapsekas lienet,
Vähäpää vaivanen kun mun kuuluville kurotit.
Ei teistä kukaan ennen tulla tohtinu,
Peripiinain päästöä en ees pohtinu.

Mutta näin vaimen sanasi sattuviksi sanelit,
Että aivan ahtaat aatoksein uusiksi avasit.
En armosta tai säälistä suruttele,
Nyt mitä sanon se kunnolla kuuntele.

Te tähteni sorrossa surkiasti sikiätte,
Te estoisen elonne ilman iloa elätte.
Surkeaa satoa satunnaista saatta,
Ja nälän nahoissanne näkyvän näättä.

Tyhjää turhempaa työtä päivät päivän perään teette,
Kivikankailla kierot kinttunne kipeiksi käytte.
Usko hyvään huomiseen ei koskaan kartu,
Eivätkä parhaat nuoret luonanne vartu.”

Ah ja voi, niin Velho ihmismielen surkeutta siunas,
Vain vihako on voimani, itte itteltään tiukkas.
Jokiväki ahne entisajat petti,
Kun tutut tavat ja tiedot unhoon jätti.

Siis Velho esitti:

”Näin on vimma viipysä, ja vain tekojenne tähän,
Jospa väsyn vainosta, mä pois lumomaille lähen.
Väenkö vaihan kotivettä valvomaan,
Siis somaa sovinnon solmua sitomaan.

Vain vähän ehtona vaatisin ja sopuun suostusin,
Sotasuruin synkät syytökset jo taakse tahtosin.
Kerran katos kosket, kotijoki kuoli,
Muuttui miesten mielet, heti tuli huoli.”

Vihan jälkeen vaihe vaikia valtakuntaa söi,
Maksut miehiä vaati, patopaikat virtoja vei.
Ehkeipä ollut toista tapaa toimia,
Kun piti kansan pakotettuna painia.

Näin Velho asetti ehtonsa sovulle:

”Voisiko veljet vereksemmät vettäni vahtia,
Tuoreemmat toivot jokeni hoitotyötä tahtoa.
Siksi poika, palaa takas, kansan luokse,
Annan työtä, vähän voimaa, jotta juokse.

Tämä terveinen on tahtoni, se tarkon talleta,
Puhu poikanen pontevasti, ei piä pelätä.
Kuka kuulee, se uskoo, muut ei väliä,
Tämä koskee rannan kaikkia kyliä.

Joen tenhon yhä tunnen se vaikk onkin kosketon,
Sen jos tunteen teihin saisin sillon oisin tuskaton.
Siis täten, tuhosat toimeni taittasin,
Ja lupaan, lopun lumolleni laittasin.

Mutta sen teen vain jos kuuset korkeimmatkin kaajatta,
Kuten kasamäärinä myös koivunvesat harvotta.
Ja harmaavartiset leppäset liistittä,
Leviävät rikat rinteiltä riivittä.

Jos juuria myöten kaikki pajupuskat poistatta,
Kun kurjat hukkapellot taas hakamaiksi hoiatta.
Lukusat lampaat laitumille laskette,
Ja käsiparit kesätöihin käskette.

Ain öitä myöten isot tulet tointa toimittavat,
Roimat roihut risuläjiä loppuun loimottavat.
Mut jos kuun päästä on rivot rannan pelлот,
Arvatenkin alkuun käännän koston kellot.”

Sakki

Veenvaltias viestinviejälle vastauksen välitti,
Lauseen lopetti, luotansa laihan lapsen lähetti.
Jotta tuo jaloin joutuin juoksis,
Toimen tärkeän tulkkina toimis.

Pelon alla pojan poskissa kyynelkaste kiilsi,
Jo kohta toimitus tiukka raukan silmissä siinsi.
Taikahetki silti ruumista ravitsi,
Velhoko veikkosen voimia vahvisti.

Aikanen aamunkajo jo peiton pilvistä puhisti,
Päivä luopu lumosta, se poikaa toimeen patisti.
Kävi matkalle muitten luokse mennäkseen,
Outo kokemus kummastutti kerrakseen.

Pieni poikaparka ihmisten pihoille pinnisti,
Sekaan sakin surkian surumielinen sinnitti.
Eipähän tuo paljonkaan eemmäs ehtiny,
Kun kansa kärkäs jo kiivaten kysyny.

Ja näin kansa kysyi pojalta:

”Mitä mitätön mielit kun Maahiselle matkasit,
Luulit kun luokse luonnonoikun luvatta luikkasit.
Toki tullessas toivontulta toivotat,
Hyvää huomassas jos huonetta halajat.”

Keskenkasvuselke kosolti kuulijoita kulki,
Onnesta osattomat ihmeestä uutista ootti.
Vähäkuntone sakki tunnetta varasi,
Vain etujansa toisten tavoin tarkkasi.

Poika piiperö pikkuruinen pukin päältä paasas,
Väkiselle kansajoukolle Velhon vaateet veisas.
Pihamaalla päät paljaat paljonki painu,
Virranvarrella vielä vallassa vaino.

Vaatimukset vieraanlaiset väelle välitteli,
Työt tyhjiksiitietyt tuo tuppinen toimitteli.
Eipä ees luvannu leipää leveempänä,
Eikä tuo tarjonnu ruokaa runsaampana.

Tuskinpa nyt tulevasta tahotut toiveet täytty,
Kun vain kurjuutta kuultua kuiski karussa käyny.
Käänty koteihinsa kuulijoiden kansa,
Joku jurnus ja kiros kohtaloansa.

Toimentahtoa vailla väki viestistä vihastu,
Sakki sapensukunen näin syntyväksi supistu.
Yks äijä änkyrä luulojansa luki,
Pirunen puolelleen puu-ukotki puki.

Toukan tuon velhon luona vierailleen vaaraksi väitti,
Paljasjalan petoksen puolesta puhuneen päätti.
Viekas valhe väkijoukkoa viehätti,
Näin sänkipää sakinhenkeä kiehutti.

Murhatyö

Raivopäiset ryötit poikaraukan päivistä päätti,
Heistä yksi yöllä pojan paran pahnoilta hääti.
Kalvakan kuoman kohti virtaa kiritti,
Verityötä varten vimmaansa viritti.

Ryöttinen rantaveteen saakka rääsyläistä räökkäs,
Nyt isättömän ihmisalun parku pian päättys.
Totisesti turja tappoa tavotti,
Polosen päätä pinnan alle pakotti.

Pieni vastaan väänsi kunnes voima vähänen voipu,
Tajus yhä vaikka elonliekistä lähes luopu.
Muisti isän äidin, kotitalon kuomat,
Nyt jääkää hyvästi, rakkaat Luojan luomat.

Mutta sillen harsokas huuru hahmoksi muotoutu,
Köylen lailla kurjan kurittajan kaulaan kietoutu.
Tuo tuosta havahtu, heti pojan päästi,
Näin Velho veikkosen surman suusta säästi.

Rantamaien ruma lapsenrosvo kärsi ja kitu,
Hiljaa ilman ystäviä yössä ruumiiksi riutu.
Poika piesty päivän aikana parantu,
Niinpä pienoinen jo ruuilla ravittu.

Seuraukset

Jopa silmin selvänäköisin nöyrä kansa katsoi,
Taas terveisiin tekoihin jokirantain ukot jaksoi.
Kyläin väki Velhon tahtoa toteutti,
Aika nouseva niittotyötä nopeutti.

Ehdon mukaan maisemasta luonnonrauha aukesi,
Kaikesta kokemasta vanhempi kansa vaikesi.
Ei muistot mielekkäät, mutta totisimmat,
Jättivät kylän, nuo joukot joutavimmat.

Sukupolvi seuraava lapset rannoilla kasvatti,
Tarusta tietämättä Velhon tahtoa toteutti.
Kaikki kauniinlaista oli kuten ennen,
Se siks lienee selvää miten löytää onnen

Kanttura on Oulujoen Nuojuanlammen äärellä sijaitsevan vanhan torppatilan nimi. Hassunkuuloisella termillä tarkoitetaan tässä yhteydessä ilmeisesti keskivertoa isompaa ja vaikeasti voitettavaa lohta, enemmän kuin perinteisesti tiedettyä romuluista lehmää. Kantturan alue kattaa noin viiden hehtaarin suuruisen jokirantaan lähes kilometrin leveydeltä rajoittuvan tilan. Kanttura on kokonaan museoviraston suojelema, kivikautinen asuinpaikka, jonka ajan elämästä todistavat monet kymmenet ansakuopat rinteiden päällä. Tila siirtyi omistukseemme elokuussa 2003. Nykyään se toimii yhtenä esimerkillisenä maisemallisena kokonaisuutena Oulujoen vapaa-aika-asumusten joukossa. Pihapiiri rakennuksineen on entisöity ja uudistettu vanhaa kunnioittaen vastaamaan nykyajan vaatimuksia. Tilalla on useita vanhoja tai uusvanhoja hirsirakennuksia sekä talousrakennuksia. Kantturanniemen kohdalla upea Oulujoki on ennallaan, voimalaitosrakentaminen ei ole vaikuttanut vedenkorkeuteen, eikä yleensä verrattain vuolaaseen virtaamaan. Kantturanniemi on Oulujoen yläosaisille rantamaille epätyypillisesti työntynyt kielekemäiseksi mutkaksi joenuomaan. Ympäristö on korpimaisen jylhää ja äänimaailmaltaan rentouttavan rauhallista. Maisemat antavatkin kulkijalle helposti kuvan erämaan kaltaisesta kansallismaisemasta.

Kantturan tilan entisöintitöiden idealistisena tarkoituksena ja tavoitteena on ollut avata pusikoituneet jokirannat vapaiksi katseiden kulkea ja ajatusten avartua. Järjestämme tilauksesta mahdollisuuden maisemalliseen elämykseen Oulujoen äärellä. Tule aistimaan – tule koskemaan jokea!

Tekijä

